

Hoe drie staatsbedrijven aan klimaatpolitiek doen – buiten beeld, maar met tientallen miljarden euro's belastinggeld

Posted on 21 april 2026 by Menno Tamminga

De weg naar de budgettaire hel is geplaveid met goede bedoelingen en staatsgaranties. Dat is mijn vrije interpretatie van de ervaringswet van Onno Ruding, CDA-minister van Financiën in de eerste twee kabinetten-Lubbers (1982-1989).

Ruding is een kenner van begrotingstrucs om meer geld uit te geven zonder de lasten te verhogen. Bijvoorbeeld door garanties te verstrekken. Gewapend met deze garanties kunnen bedrijven, ook staatsbedrijven, vervolgens geld lenen. Het kost ogenschijnlijk niks, maar vergroot wel de risico's voor de overheid als er iets mis gaat met de bedrijven die de garanties hebben gekregen.

Nergens komt de combinatie garanties en goede bedoelingen zo duidelijk naar

voren als bij de drie Nederlandse staatsbedrijven in de energiesector. Voor het grote publiek zijn ze grote onbekenden. De Tweede Kamer besteedt maar mondjesmaat aandacht aan hun bezigheden. Maar ondertussen gaan daar kapitalen om.

Politieke missie

De drie staatsbedrijven zijn investeringsafdelingen geworden van de ministeries van Groene Groei en Klimaat en Economische Zaken. Afdelingen die je niet terugziet in ministeriële organogrammen. Maar wel met een politieke missie: industriepolitiek, aardgaszekerheid en klimaatpolitiek.

Wie zijn ze? Energie Beheer Nederland, kortweg EBN, het staatsbedrijf dat namens de overheid participeert in en geld verdient aan het exploiteren van gasvelden. Gasunie, die het leidingennetwerk voor het transport van aardgas in Nederland aanlegt, onderhoudt en exploiteert.

Als derde Tennet, de landelijk beheerder van het hoogspanningsnet. Via dat net brengen regionale netbeheerders, zoals Enexis en Alliander, stroom bij u thuis en op kantoor. Tennet brengt ook de elektriciteit van windparken op zee aan land en speelt een hoofdrol bij oplossingen voor het overbelaste stroomnet.

Gasunie en EBN werken tevens samen in projecten met een hoog risico en exotische namen als Porthos en Aramis voor het opslaan van CO_2 in lege gasputten.

Best belangrijk, maar niet erg spannend, toch?

EBN moet de komende maanden de 'extra lege' (aldus D66-minister Stientje van Veldhoven van Groene Groei en Klimaat) gasvoorraden bijvullen voor de winter 2026/2027 als commerciële partijen dat niet doen. Bij de huidige prijzen doen ze dat waarschijnlijk niet. Vorig jaar kreeg EBN al de beschikking over 1,5 miljard euro om aardgas te kopen, indien nodig. En dat was nodig. Inmiddels heeft het kabinet maar liefst 21,6 miljard euro toegezegd om de klus te klaren.

De Gasunie maakt zijn leidingennet geschikt voor het transport van waterstof. Waterstof is prijzig. Maar het kabinet heeft er hoge verwachtingen van voor de verduurzaming van de industrie. Daarom verstrekt de overheid aanzienlijke subsidies aan de Gasunie voor waterstofprojecten. Alleen… de projecten zijn

vertraagd. Dit jaar gaat het om ruim 146 miljoen euro subsidie, tot en met 2031 nog eens ruim 816 miljoen euro.

Garantie Tennet

Tennet wil tot 2029 43 miljard euro investeren in Nederland. Daarom heeft de overheid een zogeheten instellingsgarantie afgegeven voor het staatsbedrijf. Met deze garantie kan Tennet miljarden euro's lenen bij beleggers. De garantie beloopt maar liefst 60,4 miljard euro ('het plafond'). Het is de hoogste garantie die de Nederlandse staat heeft afgegeven.

Het blijft niet bij het plafond van 60 miljard euro. 'Naar verwachting zal het plafond nog verder toenemen de komende jaren, omdat er nog meer wettelijk verplichte investeringen bijkomen', schreven ambtenaren van het ministerie van Financiën onlangs in een nota aan minister Eelco Heinen (VVD).

Tussen de bedrijven door is Tennet een van de grootste, zo niet dé grootste investeerder geworden in infrastructuur in Nederland, op land en op zee. Vorig jaar 4,9 miljard euro. Krijgt Nederland daarbij altijd waar voor zijn geld? Met zulke projecten van politieke urgentie zal het credo zijn: léveren, niet te lang soebatten over de prijs.

Opvallende ontwikkeling: wie was een van de Nederlandse bedrijven die werknemers uit de Golfregio evacueerde toen de VS en Israël de aanval op Iran openden? Tennet. De werknemers werkten daar aan de bouw van een platform op zee, meldde *Het Financieele Dagblad*.

Duizelingwekkend

Als het u inmiddels duizelt van de tientallen miljarden euro die de schatkist reserveert ten behoeve van de staatsenergiebedrijven… mij ook. En dan is de opsomming van deze meer dan tachtig miljard niet eens compleet, vrees ik.

Misschien duizelt het de leden van het parlement ook. Want er wordt weinig over gedebatteerd in de vergaderzalen.

Wel waakzaam is de Algemene Rekenkamer. Vorig jaar analyseerde de begrotingscontroleur hoe het ministerie van Groene Groei en Klimaat de subsidies

voor het waterstofproject van Gasunie ernstig had onderschat. Maar ook dat het beter moet met informatie aan het parlement én met de kostenramingen. Er staan namelijk zoveel meer van deze projecten op stapel.

Vijf jaar geleden waarschuwde de Rekenkamer dat 'de mogelijke gevolgen van de nieuwe taken' van de staatsbedrijven 'voor de energiekosten van bedrijven en burgers grotendeels onbekend' zijn.

Dat geldt nog steeds. Maakt u zich geen illusies. Uiteindelijk betalen burgers en bedrijven deze tientallen miljarden aan overheidssteun door hogere tarieven en heffingen op hun energierekening of hogere belastingen.

Wynia's Week *verschijnt 156 keer per jaar en wordt* ***volledig mogelijk gemaakt*** *door de donateurs. Doet u mee?* ***Doneren kan zo****.* ***Hartelijk dank!***